

بررسی اثرگذاری محلات شهری بر میزان رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت زندگی در شهر کوهدشت

علی‌اکبر عنابستانی (دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

anabestani@um.ac.ir

صمد امرائی (کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد ملایر، ملایر، ایران)

samad.amrai@yahoo.com

احمد رومیانی (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، نویسنده مسئول)

aromyani@gmail.com

تاریخ تصویب: ۱۳۹۵/۰۲/۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۷/۱۶

صص ۱۳۹-۱۵۲

چکیده

کیفیت زندگی مفهومی فرارشته‌ای است که طی دهه‌های اخیر بسیاری از شاخه‌های علوم انسانی بدان توجه کرده‌اند. این مفهوم در تحلیل‌های اجتماعی و اقتصادی درباره توسعه جوامع شهری نیز مطرح شده و بر منابع موجود در شهرها تأکید دارد؛ بنابراین هدف از این پژوهش بررسی تأثیر شرایط محلات شهری بر میزان رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت زندگی در شهر کوهدشت است. نوع پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش و ماهیت توصیفی-تحلیلی است. برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسش‌نامه، مشاهده و مصاحبه) استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش ۹۵ هزار نفر جمعیت ساکن در شهر در نظر گرفته شده است که با خطای ۰/۰۵ و حجم نمونه ۳۲۲ پرسش‌نامه محاسبه شده است. پرسش‌نامه به صورت تصادفی بین مردم توزیع شده تا اصل فرصت بین مردم به طور مساوی تقسیم شود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از روش‌های تحلیل کمی و کیفی استفاده شده است. نتایج نشان داد که بیشتر شرکت‌کنندگان از قلمرو جغرافیای و محیط طبیعی رضایت کامل داشته‌اند و از قلمرو کالبدی ناراضی بودند، به طوری که در بین قلمروها، قلمرو جغرافیا و محیط بالاترین و قلمرو کالبدی پایین‌ترین میانگین امتیاز را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین نتایج نشان داد که محله کونانی‌ها دارای بالاترین رتبه و محله شیراوند دارای پایین‌ترین رتبه در بین محلات شهری از لحاظ کیفیت زندگی در محدوده مورد مطالعه بوده است.

کلیدواژه‌ها: محلات شهری، توسعه پایدار، کیفیت زندگی، شهر کوهدشت.

۱. مقدمه

۱.۱. طرح مسئله

از هم‌گسیختگی روابط اجتماعی در شهر، گسترش شهرنشینی، افزایش مهاجرت از روستاها به شهرها و تنوع فرهنگی اجتماعی و اقتصادی متعاقب آن، کاهش همکاری و تعاون شهروندان، کمبود حمایت‌های اجتماعی از برنامه‌های عمران شهری، ضرورت ایجاد امنیت اجتماعی، پدیده بیکاری و مشاغل کاذب درون شهرها و به‌طور خلاصه مسائل و مشکلات شهری و مشارکت‌نکردن شهروندان در برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی، در بسیاری از شهرهای در حال توسعه و توسعه‌نیافته، به‌ویژه کلان‌شهرها، موجب اتلاف سرمایه‌های مادی و معنوی و تشدید مشکلات و ناهنجاری‌های شهری شده است (رابک، ۱۹۸۲، ص. ۱۲۵۹؛ حاجی‌پور، ۱۳۸۵، ص. ۳۷). با توجه به مشکلات فوق می‌شود گفت امروزه هدف مشترک توسعه در سطوح محلی و ملی و بین‌المللی، بهبود زندگی است و آینده زندگی بشر متکی بر درک بهتر عواملی خواهد بود که بر کیفیت زندگی انسان‌ها تأثیرگذار هستند. بنابراین افراد برای فراهم کردن بهبود زندگی خود در ابعاد گوناگون و درک بهتر کیفیت زندگی تلاش زیادی می‌کنند (ایولا، ۲۰۱۰، ص. ۸۱). کیفیت زندگی بیانگر میزان استفاده افراد از امکاناتی است که از آن برخوردارند؛ اما نه فقط آن امکاناتی که فرد بدان دست یافته است بلکه تمامی شرایط و فرصت‌هایی که فرد می‌تواند قدرت انتخاب داشته باشد تا بتواند به رفاه، تأمین نیازها، بهبود زندگی خود را درون فرآیندهای اقتصادی و اجتماعی محیطی که در آن زندگی می‌کند دست یابد (لونت، ۲۰۰۶، ص. ۴). بنابراین کیفیت زندگی به شدت از زمان و مکان متأثر است. مؤلفه‌ها و عوامل تشکیل‌دهنده با توجه به دوره زمانی و مکان

جغرافیایی فرق خواهد کرد. در دسترس بودن امکانات زندگی، امکان زندگی مطلوب را برای شهروندان فراهم می‌کند تا ضمن بهبود ساختارها و ترمیم آن‌ها به نیازهای گوناگون مردم در زمینه اقتصادی، اجتماعی، طبیعی، آموزشی، امکانات شهری، تعلق مکانی، احساس زیبایی، کیفیت مکانی و غیره پاسخ گوید (بایمر، ۲۰۱۰، ص. ۱-۲).

در ایران نیز با رونق شهرنشینی و مسائل ناشی از آن، کیفیت زندگی و کسب آرامش در نواحی محلات شهری در چند دهه اخیر منجر به توسعه استانداردهای زندگی در نواحی شهری شده است. منطقه مورد مطالعه این پژوهش در محدوده شهر کوه‌دشت (استان لرستان) در دامنه‌های جنوب غربی کوه‌های زاگرس واقع شده است و قدمت آن به بیش از صد سال می‌رسد. این منطقه از لحاظ مبلمان شهری، با تغییر تحولات زیادی روبه‌رو بوده است. این شهر مانند دیگر شهرهای کشور در دهه‌های اخیر با شروع فرآیندهای چشم‌انداز آمایش سرزمین در کشور، کیفیت زندگی در آن افزایش چشمگیری یافته است؛ به طوری که از یک طرف، نگاه مردم به سبک زندگی و افزایش کیفیت زندگی در این محلات مورد توجه واقع شده و از طرف دیگر زیرساخت محلات شهری مورد توجه مدیران و برنامه‌ریزان شهری قرار گرفته است و زمینه را برای بهبود کیفیت زندگی در شهر فراهم کرده است. بنابراین هدف از این پژوهش بررسی تأثیر شرایط محلات شهری بر میزان رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت زندگی در شهر کوه‌دشت بوده و به دنبال یافتن پاسخی به این سؤال است: آیا سطح کیفیت زندگی در شهر کوه‌دشت با بهتر شدن شرایط اقتصادی اجتماعی و برخورداری از امکانات و خدمات شهری افزایش یافته است؟

۲.۱. پیشینه پژوهش و مبانی نظری

جاجرمی و کلتی (۱۳۸۵) در مقاله‌ای با عنوان «سنجش وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان، مطالعه موردی: گنبد قابوس» به این نتیجه رسیده‌اند که از نظر شهروندان گنبدی وضعیت دسترسی به امکانات و خدمات شهری در مناطق مختلف این شهر مناسب است، ولی مشکلات شهری در اکثر مناطق شهری از نظر شهروندان قابل توجه است. این مشکلات در درجه اول مربوط به «آب‌گرفتگی معابر و رواناب‌های ناشی از بارش» بوده و «آلودگی صوتی ناشی از عبور وسایل نقلیه سنگین»، «تعفن جوی آب کنار خیابان»، «خطر تصادف» و «بوی تعفن دپوی زباله» نیز در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

منا ارتباط مثبت میان سرمایه اجتماعی و رضایت کلی از محله و احساس علاقه را یکی از یافته‌های بسیار مهم این تحقیق دانسته که برنامه ریزان شهری را ترغیب به برنامه ریزی برای افزایش سرمایه اجتماعی و آثار مثبت بر محیط محله نموده است.

غیاثوند (۱۳۸۸) در پژوهش خود تحت عنوان «تأثیر سرمایه اجتماعی در محلات شهری در منطقه ۱۰ تهران» به این نتیجه رسید که ارتقای سطح سرمایه اجتماعی می‌تواند بر روی سطح رفاه اجتماعی و اقتصادی تأثیر مثبتی داشته است و با ارتقای سرمایه اجتماعی و توسعه شهری در محدوده مورد مطالعه، رابطه معناداری دیده می‌شود. این امر نشان می‌دهد که بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و رضایت کلی از محیط محله (زیرساخت‌ها، دسترسی‌ها و آرامش و آسایش محله) رابطه معناداری وجود دارد.

حاجی‌نژاد و زمانی (۱۳۹۰) در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر میزان رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی، مطالعه موردی: مقایسه بین بافت قدیم و جدید شهر شیراز» به این نتیجه رسیدند که عوامل تأثیرگذار در کیفیت محیط در دو محدوده مورد بررسی

تا حد زیادی یکسان بوده است. به‌علاوه مشخص شد در میان ساکنان بافت جدید و هم در بافت قدیم، بیشترین میزان رضایت‌مندی مربوط به مقیاس شهر و کمترین آن مربوط به وضعیت کیفیت محیط در مقیاس محله‌ها بوده است؛ همچنین مشخص شد در بافت جدید بُعد اقتصادی اجتماعی و در بافت قدیم بُعد ادراک‌شده بیشترین تأثیرگذاری را در رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی شهروندان داشته است.

لطفی، قیصری، آهار و منوچهری (۱۳۹۱) در پژوهش خود با عنوان «تحلیل تأثیر دسترسی به تسهیلات محله‌ای در کیفیت زندگی شهری؛ نمونه موردی: شهر مراغه» به این نتیجه رسیدند که در محلات بافت جدید اختلاف زیادی بین ابعاد عینی و ذهنی وجود دارد؛ ولی در محلات بافت قدیم و روستایی این اختلاف کاهش می‌یابد.

احمدنژاد و نجفی (۱۳۹۳) در پژوهش خود تحت عنوان «ارزیابی کیفیت زندگی محلات شهری در راستای عدالت اجتماعی، نمونه موردی: محلات اسلام‌آباد و کارمندان شهری زنجان» به این نتیجه رسیدند که اولاً وضعیت مطلوب شاخص‌ها از منظر عدالت اجتماعی در محله برنامه‌ریزی‌شده رعایت اما در سکونتگاه غیررسمی رعایت نشده است؛ ثانیاً از این منظر مقایسه دسترسی‌ها نشان می‌دهد که سکونتگاه غیر رسمی به خاطر نزدیکی به مرکز شهر نسبت به محله ریزی شده دسترسی بیشتری به خدمات مورد نیاز محله دارد.

۲.۱.۱. مبانی نظری

در حال حاضر فرآیند توسعه شهرها یکی از موضوعات مهم پیش‌روی پژوهشگران مسائل شهری است (لی، ۲۰۰۸). مطابق آمارهای موجود، نزدیک به نیمی از مردم جهان، ساکن شهرها هستند و انتظار افزایش آن در دهه‌های آینده نیز وجود دارد. در حالت کلی این موضوع را می‌توان ناشی از تلاش مردم برای برآوردن نیازهای خود و وجود امکانات مناسب زندگی شهری در شهرها دانست (رویولا و سارینچ، ۲۰۰۴،

ص. ۵۴۹). بنابراین، توسعه پایدار شهری طی دهه‌های اخیر به تدریج به پارادایم نوین و مسلطی در ادبیات نظری و علمی رایج در باب توسعه و برنامه‌ریزی شهری تبدیل شده است که ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و ... زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است (رهنما و عباس‌زاده، ۱۳۷۷، ص. ۱۷۸). یکی از زیرشاخص‌های توسعه پایدار شهری، توسعه محلات شهری است که امروزه توانسته نقش مؤثری را در توسعه شهری ایفا کند؛ لذا توسعه محله‌ای بر پایه‌ی توسعه اجتماعات محل‌هایی است که توان حل مشکلات را با اتکای به هم‌افزایی مجموعه سرمایه‌های طبیعی،

کالبدی، انسانی و اجتماعی به دست می‌آورد. در همین رابطه، هال (۱۹۸۹) اظهار می‌کند توسعه محله‌ای در واقع برنامه‌ریزی برای توسعه شهر آن هم در سطحی محدودتر و خردتر از قبل است. از دیدگاه سازمان جهانی، محله کوچک‌ترین ناحیه برای برنامه‌ریزی است که ساکنان آن دارای تسهیلات عمومی و نهادی اجتماعی مشترکند و در آن به صورت پیاده رفت و آمد می‌کنند (رویولا و سارینچ، ۲۰۰۴، ص. ۵۴۹). دیدگاه‌های گوناگونی در رابطه با توسعه محلات مطرح شده است (جدول ۱).

جدول ۱. دیدگاه‌های مطرح شده در مورد محله

پژوهشگر	تعاریف	رویکرها
توسلی، ۱۳۷۹، ص. ۱۳	محله‌های شهری به مفهوم «واحدهای اجتماعی» حقیقی هستند که تا حدی به صورت اتفاقی و ناخودآگاه به وجود آمده‌اند. در حقیقت این محله‌ها از مجموعه افرادی با ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و به خصوص اقتصادی مشابه تشکیل می‌شود و به واسطه نوعی همبستگی و روابط متقابل جمعی به وجود می‌آیند.	جامعه‌شناسی شهری
کولد و کولب ^۱ ، ۱۹۷۷	از نظر دسته‌ای از اندیشمندان حوزه علوم اجتماعی، محله به (الف) حوزه کوچک مسکونی، (ب) ساکنان چنین حوزه‌ای، (ج) روابطی که میان ساکنان وجود دارد یا واقعیت و کیفیت نزدیکی آنان با یکدیگر، دلالت دارد.	علوم اجتماعی
کولد و کولب، ۱۹۷۷	در تعبیر جغرافیایی، مفهوم محله ضمن دارا بودن مکان معین، به اجتماعی اطلاق می‌شود که در چنین فضایی سکونت دارد و از برخورداری‌هایی فراوان اولیه یا رویارویی با یکدیگر بهره‌مند می‌شوند. ماهیت محله، از دیدگاه جغرافیدان شهری و اجتماعی، فرصتی برای مردم فراهم می‌آورد تا با یکدیگر دیدار کنند.	جغرافیای شهری و اجتماعی
کوان ^۲ ، ۲۰۰۵، ص. ۲۵۶	از منظر برنامه‌ریزی شهری، محله را می‌توان به صورت بخش قابل شناسایی از محدوده‌ای شهری و یا محدوده‌ای ترکیب شده از کاربری‌های تأمین‌کننده نیازهای ساکنان در ساختار شهر تعریف کرد.	برنامه‌ریزی شهری

به‌طور کلی، از پژوهش‌هایی که درباره کیفیت زندگی انجام شده است، دو رویکرد کاملاً مجزا در کشورهای مختلف دنیا به‌وجود آمده است که در جدول ۲ به آن اشاره می‌شود.

جدول ۲. دیدگاه‌های به‌کار گرفته‌شده درباره کیفیت زندگی

پژوهشگر	تعاریف	دیدگاه‌ها
غیاثوند، ۱۳۸۸، ص. ۲۴ مک‌ماهون ^۶ ، ص. ۲۰۰۲ ۱۷۲-۱۸۷	رویکردی است که در اکثر کشورهای اروپایی به‌ویژه کشورهای اسکندیناوی طرفدار دارد و جان درینوسکی ^۴ و ریچارد تیموس ^۵ آن را ایجاد کرده‌اند. در این رویکرد، بر شرایط عینی زندگی و معرف‌های مرتبط به آن تأکید شده است و کیفیت زندگی افراد در گرو برآوردن نیازهای اولیه زندگی است	رویکرد اسکندیناوی کیفیت زندگی
مورو ^۷ ، ۲۰۰۸، ص. ۴۶۸-۴۶۰	در این رویکرد بیشتر به تجارب ذهنی افراد از زندگی‌شان توجه کرده و بر معرف‌های ذهنی تأکید کرده‌اند و از رضایتمندی و خوشبختی به‌عنوان معرف‌های اصلی سنجش یاد می‌کنند.	رویکرد آمریکایی

در کنار این دو رویکرد، رویکرد دیگری نیز وجود دارد که بر دو بعد عینی و ذهنی کیفیت زندگی تأکید می‌کند که می‌تواند در توسعه اجتماعی اقتصادی و کیفیت زندگی تأثیر مثبتی به‌همراه داشته باشد (غیاثوند، ۱۳۸۸، ص. ۲۴-۲۵). بنابراین با توجه به این دو رویکرد جایگاه کیفیت زندگی را می‌شود به چهار وضعیت تقسیم کرد (جدول ۳).

جدول ۳. حالات مختلف کیفیت زندگی نسبت به ترکیب

ابعاد عینی و ذهنی کیفیت زندگی

مأخذ: فیلیپس، ۲۰۰۶، ص. ۳۱، به نقل از براتی و یزدان‌پناه

شاه‌آبادی، ۱۳۹۰، ص. ۳۸

ارزیابی ذهنی زندگی		شرایط عینی
بد	خوب	
ناهماهنگی (ثروتمند ناشاد)	بهنیستی (ثروتمند شاد)	خوب
محرومیت (فقیر ناشاد)	انطباق (فقیر شاد)	بد

بنابراین همگام با افزایش جمعیت، شهرنشینی و تمرکز صنایع، سرمایه‌ها، امکانات و خدمات شهری رشد کرده و شهرهای بزرگ به کلان‌شهرهای کنونی تبدیل شده و مشکلات جبران‌ناپذیری برای بشر پدید آمده است. به همین دلیل، توجه بسیاری از دانشمندان و صاحب‌نظران به مفهوم کیفیت زندگی معطوف شد تا از این طریق تلاش‌هایی در راستای ارتقای شرایط زندگی و بهبودبخشیدن به بُعد کیفی زندگی بشر صورت گیرد (ربانی و کیان‌پور، ۱۳۸۶، ص. ۵۶).

اصطلاح کیفیت زندگی، مانند مفهوم توسعه، تا اندازه‌ای مبهم است. از یک سو کیفیت زندگی فردی برداشتی از چگونگی گذران فرد مطرح می‌شود و از بعدی کلی‌تر، دربرگیرنده موقعیت‌های زندگی در مکان‌های مختلف حول عامل کیفیت زندگی مشخص‌اند (پال^۱، ۲۰۰۵، ص. ۲۱۷)؛ لذا هدف غایی مطالعه کیفیت زندگی و کاربرد متعاقب آن، این است که مردم توان به‌رماندی از زندگی با کیفیت مطلوب را داشته باشند (آلنوت و کوردس^۲، ۲۰۰۲، ص. ۱۴). به‌طوری که فیلیپس^۳ (۲۰۰۶) نیز کیفیت زندگی را در ابعاد فردی و جمعی بررسی می‌کند و این بررسی در سطح فردی مؤلفه‌های عینی و ذهنی را شامل می‌شود. لازمه کیفیت زندگی فردی در بعد عینی تأمین نیازهای اساسی و برخورداری از منابع مادی جهت برآوردن خواست‌های اجتماعی شهروندان است و در بعد ذهنی به داشتن استقلال عمل در موارد زیر مربوط می‌شود:

۱. افزایش رفاه ذهنی شامل لذت‌جویی، رضایتمندی، هدف‌داری در زندگی و رشد شخصی؛
۲. رشد و شکوفایی در مسیر سعادت و دگرخواهی؛
۳. مشارکت در سطح گسترده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی (فیلیپس، ۲۰۰۶).

۲. روش شناسی

این پژوهش در راستای ارزیابی نقش محلات شهری در توسعه پایدار با تأکید بر کیفیت زندگی در محلات شهری کوهدشت است. لازمه انجام چنین پژوهشی برخورداری از دیدگاهی با قابلیت کلی نگری است. نوع پژوهش، کاربردی و روش شناسی مورد استفاده توصیفی تحلیلی است. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از روش کتابخانه‌ای و میدانی (مشاهده، پرسش‌نامه و مصاحبه) استفاده شده است و برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی و تحلیل کیفی در نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. به‌منظور ارزیابی نقش محلات شهری در

توسعه پایدار با تأکید بر کیفیت زندگی در ۴ شاخص اجتماعی فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و محیطی به شرح جدول ۱ به تهیه و تدوین پرسش‌نامه مطابق با طیف لیکرت اقدام شد. جامعه آماری در این پژوهش ۹۵ هزار نفر جمعیت ساکن در شهر در نظر گرفته شده است که با خطای ۰/۰۵ و حجم نمونه ۳۲۲ پرسش‌نامه محاسبه شده است. برای پرسش‌نامه ۸۵ سؤال طراحی شده و بین مردم شهر به‌صورت تصادفی توزیع شده است. برای رتبه‌بندی و امتیازدهی به محلات شهری، داده‌ها به‌صورت کیفی از گفته‌های مسئولان شهرداری استخراج شد.

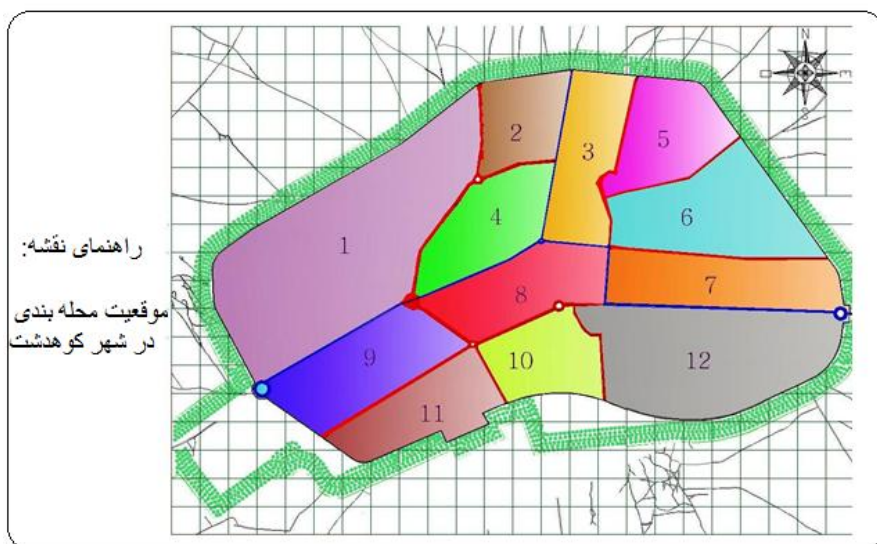
جدول ۴. شاخص‌ها و متغیرهای مورد استفاده

متغیر وابسته	ابعاد کیفیت زندگی	شاخص‌های سنجش کیفیت زندگی	معرف‌ها
کیفیت زندگی	۱. موقعیت جغرافیایی و محیط طبیعی	۱. جهت باد	۱. شدت باد و جهت آن در محله
		۲. شیب خیابان‌ها	۲. میزان شیب خیابان‌ها و کوچه‌ها
۲. اجتماعی	۳. گرد و غبار	۳. گرد و غبار	۳. میزان گرد و غبار در محیط محله
		۴. جنس خاک	۴. میزان رضایت از جنس خاک جهت ساخت‌وساز
۳. اقتصادی	۵. سیل	۵. سیل	۵. میزان احتمال وقوع سیل در محله
		۶. کیفیت هوای محله	۶. میزان رضایت از کیفیت هوای محله
۴. کالبدی	۱. سطح تحسیلات	۱. بی‌سواد، زیر دیپلم، دیپلم، کاردانی، لیسانس، فوق لیسانس و بالاتر	۱. بی‌سواد، زیر دیپلم، دیپلم، کاردانی، لیسانس، فوق لیسانس و بالاتر
		۲. مدت اقامت	۲. مدت اقامت در شهر
۳. اقتصادی	۳. مهاجر	۳. علت مهاجرت	۳. علت مهاجرت
		۴. وجود فضاها جهت گذران اوقات فراغت	۴. رضایت شهر
۴. کالبدی	۵. تمایل به ماندن در محله	۵. فاصله میان مدرسه و منزل فرزندان	۵. ایجاد فضاها جهت گذران اوقات فراغت متناسب با نیاز شهروندان
		۶. دسترسی	۶. فاصله میان خدمات بهداشتی درمانی و منزل
۳. اقتصادی	۱. خدمات خرده‌فروشی‌ها	۱. انواع مغازه‌ها جهت خریدهای روزانه در سطح محله مانند سوپرمارکت، قصابی، نانوايي و میوه‌فروشی	۱- انواع مغازه‌ها جهت خریدهای روزانه در سطح محله مانند سوپرمارکت، قصابی، نانوايي و میوه‌فروشی
		۲. هزینه کل خانوار	۲- رضایت نسبی از هزینه کل خانوار
۴. کالبدی	۲. مسکن	۳. درآمد کل خانوار	۳- میزان درآمد ماهانه خانوار
		۳. سرانه کاربری‌های شهری	۴- نوع شغل
۴. کالبدی	۴. تنوع محیط	۵. هزینه تامین نیازهای اساسی	۵- رضایت کامل از شغل
		۶. رضایت کامل از توانایی جهت تأمین نیازهای اساسی زندگی	۶- رضایت کامل از توانایی جهت تأمین نیازهای اساسی زندگی
۴. کالبدی	۱. تجهیزات و مبلمان شهری	۱. رضایت کامل از تجهیزات گرد آوری زباله و کیفیت آن در سطح محله خود	۱. رضایت کامل از تجهیزات گرد آوری زباله و کیفیت آن در سطح محله خود
		۲. مسکن	۲. عدم رضایت از تعداد و کیفیت تسهیلات
۴. کالبدی	۳. سرانه کاربری‌های شهری	۳. رضایت از وسایل روشنایی خیابان‌ها و معابر	۳. رضایت از وسایل روشنایی خیابان‌ها و معابر
		۴. تنوع محیط	۴. رضایت نسبی از فضاهای پیاده روی در خیابان‌ها و کوچه‌های محل
۴. کالبدی	۴. تنوع محیط	۵. عدم رضایت از پارک و امکانات استراحت در سطح محله	۵. عدم رضایت از پارک و امکانات استراحت در سطح محله
		۶. رضایت نسبی از توانایی جهت تأمین نیازهای اساسی زندگی	۶. تعداد خانوار در واحد مسکونی، میزان جمعیت در هر واحد مسکونی، تعداد اتاق در واحد مسکونی، نوع مالکیت، عمر بنا، مساحت زمین، مساحت بنا، تعداد طبقات
۴. کالبدی	۴. تنوع محیط	۷. سرانه‌های مسکونی، تجاری، اداری، فضایی سبز، آموزشی، بهداشتی، درمانی، فرهنگی و تفریحی، مذهبی، پذیرایی و جهانگردی، حمل نقل و ابزارها، ورزشی، نظامی، صنعتی، تاسیسات، تجهیزات	۷. سرانه‌های مسکونی، تجاری، اداری، فضایی سبز، آموزشی، بهداشتی، درمانی، فرهنگی و تفریحی، مذهبی، پذیرایی و جهانگردی، حمل نقل و ابزارها، ورزشی، نظامی، صنعتی، تاسیسات، تجهیزات
		۸. وجود تنوع محیطی در محله، رضایت نسبی از وابستگی به محیط شهر و محله	۸. وجود تنوع محیطی در محله، رضایت نسبی از وابستگی به محیط شهر و محله

۱.۲. معرفی منطقه مورد مطالعه

این شهر به سه ناحیه و دوازده محله تقسیم می‌شود و جمعیت آن طبق سرشماری ۱۳۹۰، ۹۵ هزار نفر برآورد شده است.

شهر کوهدشت، مرکز شهر کوهدشت، بین ۴۷ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و ۳۳ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا در غرب لرستان قرار دارد.

شکل ۱. موقعیت محله‌بندی شهر کوهدشت

جدول ۵. محله‌های شهر کوهدشت، تعداد خانوار و سهم هر محله از تعداد پرسش‌نامه

تعداد پرسش‌نامه برای هر محله	سهم هر محله از تعداد جمعیت به در صد	تعداد خانوار	محله‌ها
۲۸	۷/۵	۱۰۵۰	محله ۱- گرمه‌ای، آهنگرها
۲۸	۷/۱۴	۱۰۰۰	محله ۲- اولاد قباد، رشنو
۲۱	۸/۵۷	۱۲۰۰	محله ۳- شبازی‌ها
۳۵	۷/۸۵	۱۱۰۰	محله ۴- کونانی‌ها
۱۵	۱۰/۳۵	۱۴۵۰	محله ۵- امرایی‌ها و عباسی‌ها
۲۴	۱۰	۱۴۰۰	محله ۶- شاهپونداها
۲۳	۹/۲۸	۱۳۰۰	محله ۷- سوری‌لکی
۳۵	۷/۶۴	۱۰۷۰	محله ۸- بختیاری‌ها
۳۰	۷/۸۵	۱۱۰۰	محله ۹- گراوندها
۲۵	۸/۲۱	۱۱۵۰	محله ۱۰- عبدولی‌ها
۳۰	۷/۵	۱۰۵۰	محله ۱۱- شیراوندها
۲۸	۷/۱۴	۱۰۰۰	محله ۱۲- آزدبخت‌ها
۳۷۸	۱۰۰	۱۳۸۷۰	جمع

۳. یافته‌های پژوهش

ناحیه دو و ۵/۹۲ درصد در ناحیه سه قرار دارد. بنابراین،

ناحیه ۳ کمترین جمعیت را به خود اختصاص داده است.

در جدول ۶ مشاهده می‌شود که ۵۴/۰۷ درصد از

جمعیت محله‌های کوه‌دشت در ناحیه یک، ۴۶/۱ درصد در

جدول ۶. جمعیت ناحیه‌های کوه‌دشت

ناحیه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
ناحیه یک	۷۵۰۰	۵۴/۰۷	۵۴/۰۷
ناحیه دو	۶۲۰۰	۴۴/۷	۹۸/۷۷
ناحیه سه	۱۷۰	۱/۲۳	۱۰۰
جمع	۱۳۸۷۰	۱۰۰	-

کیفیت زندگی شهری باشد. میزان رضایت مردم از این قلمرو که براساس نظرات خود مردم، اداره‌های مرتبط و مشاهده مستقیم پژوهشگر به دست آمده، در جدول ۷ آمده است.

۳.۱. میزان رضایت از قلمروهای زندگی در شهر کوه‌دشت

قلمرو جغرافیایی طبیعی: موقعیت جغرافیایی و محیط

طبیعی هر شهر می‌تواند از عوامل دخیل در افزایش یا کاهش

جدول ۷. میزان رضایت از قلمرو موقعیت جغرافیایی و محیط طبیعی

شاخص	میزان رضایت	میانگین عددی	انحراف معیار	ضریب پراکنندگی
بافت خاک جهت ساخت‌وساز	خیلی زیاد	۴/۰۰	۱/۲۷۳	۰/۳۱۸
شیب خیابان‌ها	کم	۲/۵۰	۰/۹۴۶	۰/۳۷۸
احتمال وقوع سیل	کم	۲/۰۰	۰/۸۱۳	۰/۴۰۶
کیفیت هوا	متوسط	۳/۰۰	۱/۳۲۲	۰/۴۴۰
شدت باد	متوسط	۳/۰۰	۱/۴۲۹	۰/۴۷۶
وجود گرد و غبار	کم	۲/۵۰	۱/۲۹۲	۰/۵۱۶

ولی متأسفانه میزان رضایت مردم شهر کوه‌دشت از این قلمرو در حد متوسط است. از دلایل آن بالا بودن تعداد مهاجران این شهر است که حدود ۵۴ درصد مردم این شهر از روستاها و شهرهای اطراف آمده‌اند و بدون آنکه امکانات شهر در حد این جمعیت باشد روزبه‌روز جمعیتش افزایش یافته و نسبت امکانات شهر به جمعیت کاهش یافته و میزان رضایت شهرنشینان را پایین آورده است.

با توجه به آمار جدول ۷ این نتیجه حاصل شد که مردم

شهر کوه‌دشت از کیفیت قلمرو موقعیت جغرافیایی و محیط طبیعی خود به میزان زیادی رضایت دارند؛ چرا که شدت متوسط باد باعث کم شدن گرد و غبار و بالا رفتن کیفیت هوا شده و از طرف دیگر جنس خاک و شیب مناسب خیابان‌ها باعث شده در این شهر کمتر سیل جاری شود.

قلمرو اجتماعی: قلمرو اجتماعی از قلمروهای مهم و

تأثیرگذار در بالابردن کیفیت زندگی شهری محسوب می‌شود؛

جدول ۸. میزان رضایت از قلمرو اجتماعی

شاخص	میزان رضایت	میانگین عددی	انحراف معیار	ضریب پراکندگی
مهاجرت به شهر	زیاد	۳/۵۰	۱/۴۲۴	۰/۴۰۶
وجود فضا جهت گذران اوقات فراغت	متوسط	۳/۰۰	۰/۹۸۸	۰/۳۲۹
دسترسی‌ها	متوسط	۳/۰۰	۱/۵۳۱	۰/۵۱۰
تمایل به ماندن در محله	زیاد	۳/۵۲۳	۱/۱۵۸	۰/۴۴۸

قلمرو اقتصادی: سومین قلمرو مورد بررسی قلمرو اقتصادی است. شرایط اقتصادی از عوامل مؤثر و تأثیرگذار در بهبود کیفیت زندگی است. قدرت اقتصادی بالا یکی از شاخص‌های بالا بودن کیفیت زندگی شهری بوده است. در این پژوهش پنج شاخص (خدمات خرده‌فروشی‌ها، هزینه، درآمد، پس‌انداز، اشتغال) که از شاخص‌های قلمرو اقتصادی انتخاب شده است، بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد که در کل، میزان رضایت مردم از قلمرو اقتصادی کم است. اگر اقتصاد شهر فعال باشد این اقتصاد پویا باعث ایجاد درآمد و

شغل بیشتر و بهتر و در نهایت بالارفتن اقتصاد مردم جهت تأمین نیازهای اولیه خواهد شد؛ اما با توجه به اینکه هزینه کل خانوار بالا و درآمد کم است و مردم قادر به پس‌انداز نیستند، برای تأمین نیازهای اساسی با مشکل روبرو هستند. اشتغال پایین و مشغول‌بودن مردم به کارهای خدماتی کم‌بازده باعث نارضایتی از شغل شده است. در کل، همه این عوامل باهم باعث شده است مردم از قلمرو اقتصادی رضایت کمی داشته باشند.

جدول ۹. میزان رضایت از قلمرو اقتصادی

شاخص	میزان رضایت	میانگین عددی	انحراف معیار	ضریب پراکندگی
خدمات خرده‌فروشی‌ها	متوسط	۳/۰۰	۱/۰۷۰	۰/۳۵۶
هزینه	کم	۲/۰۰	۱/۰۵۰	۰/۵۲۵
درآمد	کم	۲/۰۰	۱/۰۵۰	۰/۵۲۵
پس‌انداز	کم	۲/۱۱	۱/۱۴۱	۰/۵۴۰
اشتغال	کم	۲/۲۱	۱/۰۲۵	۰/۴۶۳

قلمرو کالبدی: در منطقه مورد مطالعه، قلمرو کالبدی نشان داد که میزان رضایت مردم از این قلمرو کم است و دلیلش این است که تجهیزات جمع‌آوری زباله، فضای پیاده‌رو، امکانات استراحت و میزان تسهیلات در این شهر کم بوده و به اندازه‌ای که بتواند رضایت شهروندان را فراهم کند

نیوده است. مساحت زمین خانه‌ها در شهر کوه‌دشت مناسب است؛ اما کم‌بودن مساحت بنای خانه و زیادبودن تعداد نفر و خانوار در واحد مسکونی باعث شده میزان رضایت از مسکن و در نتیجه قلمرو کالبدی کم باشد.

جدول ۱۰. میزان رضایت از قلمرو کالبدی

شاخص	میزان رضایت	میانگین عددی	انحراف معیار	ضریب پراکندگی
تجهیزات و مبلمان شهری	کم	۲/۰۰	۱/۶۱۸	۰/۸۰۹
مسکن	کم	۲/۰۰	۱/۱۳۷	۰/۵۶۸
وابستگی به محیط شهر	متوسط	۳/۰۰	۱/۴۶۸	۰/۴۸۹
تنوع محیطی در محل	کم	۲/۰۰	۳۰۹	۰/۶۵۴

به طور کلی، جداول بالا و نیز جدول ۱۱ نشان می‌دهند میزان رضایت مردم شهر کوهدشت از کیفیت زندگی شهری پایین است. شرایط طبیعی در این شهر برای بالابردن کیفیت زندگی شهری کاملاً آماده است اما شرایط دیگر مانند نبود سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی منسجم و راهبری و غیره که باید با این قلمرو همراه باشند وجود ندارد. اوضاع اقتصادی شهر چندان جالب نیست و شرایط اقتصادی نامناسب باعث شده است در کنار این‌ها، در قلمرو کالبدی که یکی از ارکان بالابردن کیفیت زندگی شهری است، میزان رضایت مردم کم باشد. این در حالی است که رضایت مردم از قلمرو اجتماعی متوسط است و نشانه بالابردن کیفیت قلمرو اجتماعی در این شهر نسبت به قلمرو کالبدی و اقتصادی است.

جدول ۱۲. رتبه‌بندی محلات شهر کوهدشت از نظر کیفیت قلمرو

جغرافیایی و محیط طبیعی

رتبه‌بندی محله‌ها	میانگین امتیاز	نام محله
۱	۴/۵	گرمه‌ای آهنگران
	۴/۵	اولاد قباد، رشنو
	۴/۵	شهبازی
۲	۳	گرواند
۳	۲/۵	امرای و عباسی
۴	۲	سوری لکی
۵	۱/۵	کونانی
۶	۱	شاهیوند
	۱	بختیاری
۷	-۲	عبدولی
	-۲	شیراوند
۸	-۲/۵	آزادبخت

دومین قلمرو مورد بررسی، قلمرو اجتماعی است. با توجه به اینکه مفهوم کیفیت زندگی دارای معنای وسیع در ارتباط با خوشبختی در جوامع است، در این قسمت کیفیت زندگی را از معنای قلمرو اجتماعی تحلیل و بررسی شده تا مشخص شود کیفیت زندگی اجتماعی در چه حدی است.

به طور کلی، جداول بالا و نیز جدول ۱۱ نشان می‌دهند میزان رضایت مردم شهر کوهدشت از کیفیت زندگی شهری پایین است. شرایط طبیعی در این شهر برای بالابردن کیفیت زندگی شهری کاملاً آماده است اما شرایط دیگر مانند نبود سرمایه‌گذاری، برنامه‌ریزی منسجم و راهبری و غیره که باید با این قلمرو همراه باشند وجود ندارد. اوضاع اقتصادی شهر چندان جالب نیست و شرایط اقتصادی نامناسب باعث شده است در کنار این‌ها، در قلمرو کالبدی که یکی از ارکان بالابردن کیفیت زندگی شهری است، میزان رضایت مردم کم باشد. این در حالی است که رضایت مردم از قلمرو اجتماعی متوسط است و نشانه بالابردن کیفیت قلمرو اجتماعی در این شهر نسبت به قلمرو کالبدی و اقتصادی است.

جدول ۱۱. میزان رضایت مردم از قلمروها

قلمرو	میزان رضایت	میانگین عددی	انحراف معیار	ضریب پراکنندگی
جغرافیایی و محیط طبیعی	زیاد	۴/۱۲۰	۱/۲۵۳	۰/۳۰۴
اقتصادی	کم	۲/۰۰	۰/۸۱۳	۰/۴۰۶
اجتماعی	متوسط	۳/۰۰	۱/۲۶۱	۰/۴۲۰
کالبدی	کم	۲/۰۰	۱/۴۴۶	۰/۷۲۳

۲.۳. وضعیت کیفیت زندگی در شهر کوهدشت و میزان

رضایتمندی شهروندان از آن

در این مرحله از پژوهش با استفاده از تحلیل داده‌ها به رتبه‌بندی محلات براساس کیفیت زندگی شهری در منطقه مورد مطالعه پرداخته شده است.

اولین قلمروی که در این مرحله، برای رسیدن به اهداف، بررسی می‌شود قلمرو موقعیت جغرافیایی و محیط طبیعی است. این قلمرو شامل شش شاخص است که وضعیت هر کدام از شاخص‌ها در محلات دوازده‌گانه شهر کوهدشت در جدول ۱۲ آمده است. شرایط جغرافیایی و محیط طبیعی، یکی از شرایط مهم برای توسعه و بالابردن کیفیت شهرها محسوب می‌شود. هرچه این شرایط مساعدتر باشد

جدول ۱۴. رتبه محلات شهر کوهدشت براساس کیفیت اقتصادی

رتبه	محله	میانگین امتیاز
۱	سوری لکی	۹/۵
۲	کونانی	۲۵/۸
۳	گراوند	۷/۷۵
۴	گره‌های آهنگران	۷/۵
	اولاد قباد، رشنو	۷/۵
	عبدولی	۷/۵
۵	شهبازی	۷
	شیراوند	۷
۶	آزادبخت	۶/۷۵
۷	بختیاری	۶/۲۵
۸	امرابی، عباسی	۵/۵
۹	شاهیوند	۵/۲۵

چهارمین قلمرو مورد بررسی، قلمرو کالبدی است. در شهر هرچه قلمرو کالبدی بالاتر باشد در پی آن کیفیت زندگی شهری نیز بالاتر خواهد بود. در این قلمرو، برای بررسی کیفیت زندگی در محلات شهر کوهدشت ۵ شاخص انتخاب شده است که عبارت‌اند از تجهیزات و مبلمان شهری، مسکن، تنوع محیطی و وابستگی به محیط شهر. هرکدام از این شاخص‌ها دارای معرف‌های هستند. طبق یافته‌ها، محله ۶ دارای بهترین کیفیت و محله ۵ دارای کمترین کیفیت است.

جدول ۱۵. رتبه محلات از نظر کیفیت محیط کالبدی

رتبه	محله	میانگین
	شاهیوند	۹/۲۸
۱	کونانی	۹/۱۴
۳	اولاد قباد و رشنو	۸
۴	آزادبخت	۷/۷۱
۵	گره‌های آهنگران	۷/۵۸
۶	گراوند	۷/۴۲
۷	بختیاری	۷/۱۴
۸	شهبازی	۶/۷۱
۹	شیراوند	۶/۴۲
۱۰	سوری لکی	۶/۲۸
۱۱	عبدولی	۶
۱۲	امرابی و عباسی	۵/۸۵

قلمرو اجتماعی دارای ۶ شاخص سطح تحصیلات، مدت اقامت، مهاجرت، وجود فضاها جهت گذران اوقات فراغت، تمایل به ماندن در محله و شاخص دسترسی‌ها است. بنابر یافته‌ها، محله‌های ۴ و ۵ دارای بیشترین سطح و محله ۳ دارای کمترین سطح اجتماعی است.

جدول ۱۳. رتبه محلات شهر کوهدشت

براساس کیفیت اجتماعی

رتبه	محله	میانگین
۱	کونانی	۹
	امرابی، عباسی	۹
۲	بختیاری	۸/۲
۳	آزادبخت	۸
۴	شاهیوند	۷/۸
۵	عبدولی	۷/۴
۶	اولاد قباد و رشنو	۶/۶
	سوری لکی	۶/۶
۷	گره‌های آهنگران	۶/۴
۸	شیراوند	۶/۲
۹	گراوند	۶
۱۰	شهبازی	۴/۸

سومین قلمرو مورد بررسی، قلمرو اقتصادی است. این قلمرو براساس اهداف پژوهش، دارای پنج شاخص و شش معرف می‌باشد. این شاخص‌ها عبارت‌اند از خدمات خورده‌فروشی‌ها، هزینه کل خانوار، درآمد کل خانوار، اشتغال و هزینه تأمین نیازهای اساسی است. شرایط هرکدام از شاخص‌ها در محلات مختلف براساس اطلاعات میدانی جمع‌آوری شده از پرسش‌نامه سنجیده شده است که حاصل آن در جدول ۱۴ آمده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، محله ۷ دارای بیشترین و محله ۶ دارای کمترین کیفیت اقتصادی است.

نشان داد که از یک سو، بیشتر پاسخگویان از قلمرو جغرافیای و محیط طبیعی راضی بودند به طوری که بالاترین میانگین و امتیاز را به خود اختصاص داده است و از سوی دیگر، بیشتر پاسخگویان از قلمرو کالبدی ناراضی بودند و این قلمرو پایین ترین میانگین و امتیاز در بین قلمروها را داراست. همچنین برای بررسی محلات شهر از لحاظ کیفیت زندگی، رتبه بندی قلمروها در محدوده مورد مطالعه انجام شده، به طوری که بر حسب امتیاز، محله کونانی ها دارای بالاترین رتبه و محله شیراوند دارای پایین ترین رتبه است. این در حالی است که محله کونانی ها به دلیل نزدیکی به مرکز شهر، زیرساخت ها و دسترس بهتر نسبت به دیگر محله ها و همچنین ساکن شدن در خانه های گران قیمت رتبه اول را به خود اختصاص داده اند. محله شیراوند به دلیل استقرار در حاشیه شهر و به دلیل فاصله بیشتر نسبت به مرکز شهر، پایین ترین رتبه را به خود اختصاص داده است. بنابراین سطح کیفیت زندگی در شهر کوهدشت با شرایط اقتصادی، اجتماعی، میزان برخورداری از امکانات و خدمات شهری افزایش یافته است و فرضیه مورد نظر تأیید می شود. در نهایت با توجه به ویژگی های جغرافیایی و اقتصادی منطقه مورد مطالعه و با در نظر گرفتن یافته های پژوهش، پیشنهادهایی به شرح زیر مطرح می شود:

۱. ایجاد فضای سبز در حاشیه شهر و سنگ فرش کردن پیاده روها در محله های شیراوند، عبدولی، امرائی و عباسی؛
۲. بالابردن فرهنگ شهرنشینی مردم از طریق سخنرانی ها در مجالس، رادیو، سمینار و تبلیغات در جهت مشارکت مردم در ایجاد فضای خوب شهری؛
۳. ایجاد امکانات مناسب در شهر و محله ها برای گذران اوقات فراغت در محله هایی مانند عبدولی که در سطح پایین تری قرار دارند؛
۴. افزایش امکانات ورزشی در تمام محله های پایین و افزایش سطح بهداشت محیط شهری؛

جدول ۱۶ نشان می دهد که محله ۴ دارای بیشترین امکانات و محله ۱۱ کم برخوردارترین محله از نظر امکانات و کیفیت زندگی شهری در بین محلات دوازده گانه در منطقه مورد مطالعه است.

جدول ۱۶. رتبه محلات از نظر کیفیت زندگی شهری

رتبه	محله	میانگین امتیاز
۱	کونانی	۱۰/۵
۲	گرمه ای آهنگران	۹
	اولاد قباد و رشنو	۹
	گراوند	۹
۳	سوری لکی	۸/۲۵
۴	شاهیوند	۸
	آذادبخت	۸
۵	شهبازی	۷/۵
	بختیاری	۷/۵
۶	امرابی و عباسی	۶/۵
۷	عبدولی	۶/۲۵
۸	شیراوند	۶

۴. نتیجه گیری و پیشنهادها

در سال های اخیر، کیفیت زندگی به مفهومی بسیار مرسوم مبدل شده و مورد توجه جامعه شناسان و برنامه ریزان قرار گرفته است. بنابراین کیفیت زندگی مفهومی چندبعدی در علوم اجتماعی و تأثیرگذار در بسیاری از حوزه های جامعه است و در ادبیات مرتبط با توسعه نیز جایگاهی ویژه یافته است؛ به گونه ای که برخی آن را حلقه مفقوده توسعه می دانند. لذا به منظور بررسی سرمایه اجتماعی در محلات شهری، پژوهش حاضر انجام گرفته است. در این پژوهش، قلمروهای جغرافیایی و طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی در نظر گرفته شده است و از پاسخگویان خواسته شده میزان رضایت خود را از قلمروهای زندگی که برای این مطالعه در نظر گرفته شده، بیان کنند. این عمل به ارزیابی میزان رضایت پاسخگویان از هریک از قلمروها کمک خواهد کرد. نتایج

۶. ایجاد و تقویت نقش گروه‌های محله‌ها در مشارکت مردم محله برای تصمیم‌گیری در مدیریت شهری و کیفیت زندگی.

کتابنامه

۱. ابراهیم‌زاده، ع.، زارع‌محمدی، ف.، و اسماعیل‌زاده، ه. (۱۳۹۰). بررسی نقش و اهمیت سرمایه اجتماعی در پویایی اقتصاد شهری با تأکید بر حکمروایی خوب شهری؛ نمونه موردی: کلان‌شهر زاهدان. در *اولین کنفرانس اقتصاد شهری ایران (به همت محمد صادق شاهدانی)*، صص ۱-۲۰. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
۲. احد نژاد، م.، و نجفی، س. (۱۳۹۳). ارزیابی کیفیت زندگی محلات شهری در راستای عدالت اجتماعی (نمونه موردی: محلات اسلام آباد و کارمندان شهر زنجان)، کنفرانس بین‌المللی و آنلاین اقتصاد سبز، مازندران بابلسر، سیویلیکا، شرکت پژوهشی طرود شمال، صص ۱۵-۱.
۳. براتی، ن.، و یزدان‌پناه شاه‌آبادی، م. (۱۳۹۰). بررسی ارتباط مفهومی سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در محیط شهر؛ نمونه موردی: شهر جدید پردیس. *جامعه پژوهشی فرهنگی علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، ۲(۳)، ۲۵-۴۹.
۴. جاجرمی، ک.، و کلتی، ا. (۱۳۸۵). سنجش وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان؛ مطالعه موردی: گنبد قابوس. *مجله جغرافیا و توسعه*، ۴(۸)، ۵-۱۸.
۵. حاجی‌نژاد، ع.، و زمانی، ح. (۱۳۹۰). بررسی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی، مطالعه موردی: مقایسه بافت قدیم و جدید شهر شیراز. *پژوهش جغرافیای انسانی*، ۴۳(۷۷)، ۱۲۹-۱۴۴.
۶. حاجی‌پور، خ. (۱۳۸۵). برنامه‌ریزی محله مینا، رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار. *نشریه هنرهای زیبا*، ۲۶(۳۷)، ۳۷-۴۶.
۷. خاکپور، ب.، مافی، ع. ا.، و باوان‌گوری، ع. (۱۳۸۸). نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محله‌ای (نمونه: کوی سجاد مشهد). *مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۷(۱۲)، ۵۵-۸۱.
۸. ذکایی، م.، و روشن‌فکر، پ. (۱۳۸۵). رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در محلات شهری. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۲۳(۳۲)، ۱-۳۷.
۹. رهنما، م.، و عباس‌زاده، غ. (۱۳۸۷). *اصول، مبانی و مدل‌های سنجش فرم کالبدی شهر*. تهران، ایران: انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
۱۰. صرافی، م. (۱۳۷۷). *مبانی برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای*. تهران، ایران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه.
۱۱. علی‌اکبری، ا. (۱۳۸۸). دولتمداری در اقتصاد شهری ایران؛ مطالعه موردی: استان ایلام. *فصلنامه تحقیقات اقتصادی دانشگاه تهران*، ۲۹(۶۶)، ۲۰۹-۲۳۵.
۱۲. غیاثوند، ا. (۱۳۸۸). تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی ساکنان محلات شهری. *فصلنامه مهندس مشاور ایران*، ۶(۴۵)، ۲۲-۲۸.
۱۳. لطفی، ص.، قیصری، ح.، آهار، ح.، و منوچهری، ا. (۱۳۹۱). تحلیل تأثیر دسترسی به تسهیلات محله‌ای در کیفیت زندگی شهری؛ نمونه موردی: شهرمراغه. مقاله ارائه‌شده در اولین همایش ملی شهرسازی و معماری در گذر زمان، دانشگاه بین‌المللی امام‌خمينی (ره).
14. Allen, J. C., Vogt, R. J., & Cordes, S. (2002). *Quality of life in rural Nebraska: Trends and change*. Retrieved from <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=caripubs>.
15. Beumer, C., Valkering, P., & Ruelle, C. (2010). *Envisioning a sustainable urban neighborhood*. The Netherlands, Maastricht: Maastricht University ICIS.
16. Cowan, R., & Hall, P. G. (2002). *The dictionary of urbanism* (Vol. 67). Tisbury: Streetwise Press.
17. Epley, D. R., & Menon, M. (2008). A method of assembling cross-sectional indicators into a community quality of life. *Social Indicators Research*, 88(2), 281-296.
18. Gold, J. & Kolb, W. (1997). *A dictionary of the social sciences*. (Z. Mazandarani, Trans.).

Tehran: Maziyar Publications.

19. Lee, H. Y. (2008). An analysis on the development capacity of an urbanized area for urban growth management. *Journal of the Korean Urban Geographical Society*, 11(1), 1-18.
20. Levent, T. B., & Nijkamp, P. (2006). Quality of urban life: A taxonomic perspective. *Journal of Studies in Regional Science*, 36(2), 269-281.
21. McMahon, S. K. (2002). The development of quality of life indicators: A case study from the City of Bristol, UK. *Ecological Indicators*, 2(1), 177-185.
22. Moro, M., Brereton, F., Ferreira, S., & Clinch, J. P. (2008). Ranking quality of life using subjective well-being data. *Ecological Economics*, 65(3), 448-460.
23. Pal, A. K., & Kumar, U. C. (2005). Quality of Life (QoL) concept for the evaluation of societal development of rural community in West Bangal, India. *Asia-Pacific Journal of Rural Development*, 15(2), 83-93.
24. Phillips, D. (2006). *Quality of life: Concept, policy and practice*. London: Rutledge.
25. Roback, J. (1982). Wages, rents and the quality of life. *Journal of Political Economy*, 90(6), 1257-1278.
26. Roslan, A., Russayani, I., & Nor Azam, A. (2010). The impact of social capital on quality of life: Evidence from Malaysia. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 4(3), 113-122.
27. Royuela, V., & Suriñach, J. (2005). Constituents of quality of life and urban size. *Social Indicators Research*, 74(3), 549-572.
28. Schmit, R. (2002). Considering social capital in quality of life assessment: Concept and measurement, *Social Indicators Research*, 65(58), 403-428.
29. Baycan levent, T., & Nijkamp, P. (2006). Quality of urban life a taxonomic perspective. *Journal of Studies in Regional Science*, 36(2), 1-5.
30. Cowan, R. (2002). *Dictionary of Urbanism*. London, England: Street Wise Press.